

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Odpovedana pogodba

Strokovne organizacije so odpovedale za tekstilno delavstvo kolektivno pogodbo, ki poteče koncem januarja

Tekstilno delavstvo s kolektivno pogodbo ni zadovoljno. To vedo tudi delodajalci.

Zveza delodajalcev je zato želela, da naj strokovne organizacije predlože prav vse predloge in zahteve, da bodo lahko delodajalci zavzeli svoje stališče. O kakih kasneje predloženih novih zahtevah na pogajanjih delodajalci ne bi mogli razpravljati.

Delavske strokovne organizacije so dne 15. decembra 1938 ugodile tudi tej zahtevi ter predložile v glavnem glede tarif sledeče predloge:

a) Vse obstoječe tarifne postavke naj se z ozirom na spremenjene draginjske razmere povišajo za 15%.

b) Pogodba naj se dopolni z novimi tarifnimi postavkami za kategorije priučenih delavcev, zlasti za delavstvo v predilnicah lanu in za delavstvo v oplemenjevalnih oddelkih. Enako je bila predložena tarifa za strojnike in kurjače ter za delavce v tiskarnah.

c) Uvede naj se prostovoljno višje zavarovanje.

d) Za profesioniste naj se uveljavi poleg napredovanja po kvalifikaciji tudi napredovanje po letih.

Delavske strokovne organizacije so tudi poudarile potrebo po preložitvi odpovednega roka za odpo-

ved kolektivne pogodbe na 31. marca 1939, da se tako omogoči pogajanja v čim mirnejši atmosferi ter da možnost posameznega vprašanja reševati v strokovnih odsekih, v katerih bi na obeh straneh sodelovali predstavniki prizadetih strokovnih skupin.

Dne 31. decembra pa je prejela Delavska zbornica dopis Zveze delodajalcev tekstilne stroke, da njena uprava smatra, da ni zadostnih razlogov za ponovno odložitev odpovednega roka, ker se more pri dobri volji na obeh straneh rešiti vprašanje nove pogodbe v par dneh. Vsled tega stališča so bile delavske strokovne organizacije primorane pogodbo z 31. decembrom odpovedati, tako da poteče njena veljavnost z 31. januarjem 1939. Tekom prihodnjih dni se bodo sestali predstavniki delodajalcev in delojemalcev na pogajanjih, da se sporazumejo o besedilu in določbah kakor tudi o tarifah nove kolektivne pogodbe. Delavske strokovne organizacije bodo podvzele po svojih najboljših močeh vse potrebno, da pride do take kolektivne pogodbe, ki bo odgovarjala interesom delavstva ne samo v njenih splošnih določilih, marveč tudi glede novih tarif, ki se morajo brezpogojno prilagoditi novim draginjskim razmeram. O poteku pogajanj bo izdajal poročila le centralni tarifni odbor ter naj delavstvo ne naseda kakim vestem ali govoricam iz drugih virov, ker le z discipliniranim in zavednim nastopom moremo računati na zadovoljiv uspeh.

Javna cestna dela

Program za zgradbo 4135 km modernih državnih cest

Gradbeno ministrstvo je izpopolnilo svoj prvotni načrt za javna cestna dela križem Jugoslavije v prihodnjih letih, v prvi vrsti pa seveda za letošnje leto. Načrt, ki ga je vlada na svoji seji že odobrila, določa, da se bo v njegovem okviru zgradilo še 4135 km modernih državnih cest, od tega v prvi etapi zaenkrat okrog 2000 km, za kar bo porabilo ministrstvo pol milijarde dinarjev iz starega štirimilijardnega posojila, poldrugo milijardo pa iz novega posojila, ki ga

bo razpisalo na račun dohodkov «državnega cestnega fonda». Nekaj licitacij za ta nova dela je bilo že razpisanih. V prvi vrsti se bo zgradila z zneskom 415 milijonov dinarjev mednarodna cesta od madžarske meje skozi Beograd in Niš do bolgarske meje, dalje nekaj večjih cest v ostalih banovinah in v dravski banovini krajši cestni odseki na gorenjski cesti proti Jesenicam, ob severni meji pri Mariboru dolenska in logaška cesta

Strojne tovarne

Naša socialna potreba zahteva pojačanje gospodarskih osnov in temeljev

Casopisi so skromno zabeležili vest, da so bile Strojne tovarne in livarne prodane na javni dražbi. To veliko posestvo je kupila družba Javna skladišča. S tem je zapečaten usoda prvega in največjega čisto slovenskega podjetja za proizvodnjo železnih in kovinskih predmetov. Tovarna je že pred časom ustavila obrat in poslala na cesto zadnje vrste delavcev. Svoj čas je ta tovarna zaposlovala nad 1000 delavcev, njeni izdelki so bili v slovenski in tudi v jugoslovanski javnosti znani in priljubljeni, Slovenci smo bili na to podjetje ponosni, ker je predstavljalo del naših narodnih teženj, da tudi v gospodarstvu postanemo samostojnejši in od tujih podjetij manj odvisni. Novi kupec bo objekte porabil v druge svrhe — Strojne tovarne in livarne so bile. Delavci se bodo in so se deloma že razkropili po ožji in širši domovini, mnogi pa so ostali brezposelni, mnogi so invalidi ali vsled starosti onemogli. Zavarovanje jim ne bo moglo nuditi pomoči, ker je zavarovanje za onemoglost in starost stopilo v veljavo šele lani.

Morda, ob dobri volji tudi gotovo, bi se dobila sredstva, da podjetje ostane slovenskemu gospodarstvu ohranjeno, da delavci ostanejo pri kruhu. Vemo, da smo marsikaj storili, da smo denarne zavode ohranili pri življenju in preko njih tudi razna industrijska podjetja. Z javnimi sredstvi smo marsikje priskočili na pomoč, v spoznanju, da ne smemo dopustiti, da bi gospodarska moč Slovencev pričela popuščati, ker bi tako nazadovanje lahko postalo usodepolno za narodno, kulturno in socialno življenje Slovencev. Kakšna prizadevanja in od koga so bila v akciji, da se to prvo, največje slovensko železo-industrijsko podjetje ohrani pri produkciji sposobnosti, nam ni znano. Izgleda pa, da se javni činitelji za usodo podjetja niso zanimali, tudi stanovske zastopnice slovenskega gospodarstva so bile tiho, kakor da se ne dogaja nič posebnega.

To je ono, kar nam daje pero v roke: ne znamo ali ne moremo braniti slovenskega gospodarskega zaklada, ki se iz dneva v dan zmanjšuje in ne kaže znakov, da se hoče v bodoče tako večati, kakor to zahteva populacijski razvoj slovenskega naroda. Nimamo jamstev in trdnih osnov za sorazmeren razvoj gospodarske kapacitete v Sloveniji. Gospodarska stalnost Slovenije ni zajamčena ne z zakonom, ne z upravnimi ukrepi. Vsak dan se moramo znova prepričati, da se na jugu, zlasti v okolici Beograda, dviga tovarna za tovarno, v Sloveniji pa že dolgo dobo let ne moremo zaznamenovati ustanovitve kakšnega večjega novega podjetja. Ni glavno, ako preprečimo selitev industrije iz Slovenije, kar je neki list označil kot glavno našo potrebo in se je celo malce ponorčeval iz onih, ki imajo pred to selitvijo strah, naša gospodarsko-socialna potreba zahteva pojačanje gospodarskih osnov in temeljev. Zanimivo je, da nočejo utihniti glasovi o načrtih za selitev posameznih industrij iz Slovenije. Recimo, da ti glasovi niso resni, gotovo pa je, da se ta podjetja v Sloveniji ne bodo večala in da taki glasovi neugodno vplivajo na razpoloženje onih, ki so sposobni, da svoj denar investirajo v podjetja.

Slovenija mora organizirati velikopotezno propagando za naselitev industrije v Sloveniji. Še več: Slovenija, banska uprava in občine morajo novi industriji nuditi dolgotrajne davčne olajšave, da na ta način paralizirajo ugodnosti, ki jih imajo industrije na jugu. Državna podjetja se morajo naseliti tudi v Sloveniji. Izgovor, da smo na meji, mora odpasti, ker to ni zadržek za industrijalizacijo Slovenije.

Zavedajmo se: Strojne tovarne so jasno svarilo. Borimo se za naš vsakdanji kruh!

ter delno tudi cesta proti Sušaku. Tudi skozi slovenska mesta se bodo državna cestišča modernizirala. Seveda se bo od tega programa letos dovršil po dosednji praksi le skromen delček. Z omenjenim sklepom ministrskega sveta je določeno za bodoča cestna dela: v dravski banovini 209 milijonov din,

v savski 226, v vrbaski 115, v primorski 100, v drinski 160, v zetski 165, v dunavski 225, v moravski 165 in v vardarski 220 milijonov dinarjev. V interesu celotnega narodnega gospodarstva in tujskega prometa je, da se projektirana javna cestna dela s pospešenim tempom in v celoti čimprej dokončajo.

Proračun delav. zbornice

Skupščina je sprejela proračun in soglasno zahtevala, da se razpišejo volitve

Skupščina Delavske zbornice se je vršila v izrednih okoliščinah. Sklicana je bila 30. decembra, že drugi dan naj bi pa bil proračun v Beogradu. Iz nerazumljivih razlogov se je zavlačevalo s sklicanjem skupščine. Skupščina je morala čez noč sprejeti proračun, da bi novo leto ne zalotilo zbornice v ex lex stanju.

Skupščini je predsedoval Jakomin, ki je v svojem govoru izrazil željo vseh strokovnih organizacij, da bi bile čimprej razpisane svobodne in tajne volitve delegatov Delavske zbornice.

Tajnik Uratnik je v svojem poročilu poudaril, da mnogo znakov kaže, da je dosegla pri nas konjunktura situacija koncem leta 1938. svoj višek. Naraščanje števila zaposlenih delavcev se je zadnje mesece ustavilo. Podatki o izvozu pa kažejo že na majhno depresijo.

Delavska zbornica je proučevanju gospodarskih vprašanj posvečala največjo pozornost. Sodelovala je pri študijah o socialnih in gospodarskih razmerah našega podeželja in o njegovem odnosu do industrijsko obrtnega delavstva. Izdelana je študija o lesnem delavstvu in se pravkar zbirajo podatki o delavskih rodbinskih gospodarstvih.

Skupno število kolektivnih pogodb in sporazumov znaša 110. Okrog 45% delavstva ima kolektivne pogodbe.

Na področju zbornice je bilo 1247 izvoljenih delavskih zaupnikov.

Zbornica je organizirala na podeželju uradne dneve, ki pa po večini niso uspeli in so se zato tudi opustili.

Skupščina je odobrila računski zaključek zbornice za leto 1937., ki izkazuje 90.000 Din prihrankov.

Proračun Delavske zbornice izkazuje 2,3 milijona Din dohodkov in prav toliko izdatkov. Z malimi spremembami je za novo leto proračun enak prejšnjim proračunom. Upravni izdatki se niso povečali. V kulturne svrhe je določenih 116.000 Din, za socialno politiko 470.000 Din in za investicije 430.000 Din. Predloženi proračun je skupščina soglasno sprejela.

Sprejet je bil tudi predlog, da bo zbornica iz izvenproračunskih prihrankov plačala Mestni hranilnici na račun svojega dolga za zgradbo 600.000 Din.

Za volitve delegatov Delavske zbornice je določen kredit v znesku 500.000 Din.

Skupščina je končala svoje delo tekom dobre ure. To je bila najkrajša skupščina, kar obstoja Delavska zbornica.

Trpljenje severnih bratov

Vse slovanske šole so Madžari zaprli, učitelje pa izgnali

Ves praški tisk je poln opisov nevdržnih, strašnih razmer, ki so zavladale v slovaških krajih, ki so jih okupirali v zadnjih tednih Madžari. Vsak dan pribeži čez mejo iz okupiranih krajev po več desetih domačinov Slovakov, ki pripovedujejo o terorju madžarskih orožnikov. Svoja pripovedovanja dokazujejo begunci tudi z vidnimi sledovi na svojih telesih. Posebno nerazpoloženi so Madžari napram slovaškim učiteljem v okupiranih krajih, kjer je bilo pred zadnjimi dogodki 1991 razredov slovaških ljudskih in verskih šol. Če računamo na vsak razred povprečno po 35 učencev, vidimo, da je obiskovalo gornje razrede skupno nad 89.500 učencev. Po dunajski arbitraži je slovaško prosvetno mini-

strstvo odredilo vsem slovaškim učiteljem, da morajo ostati in vztrajati v okupiranih krajih na svojih službenih mestih. S tem je hotelo ministrstvo ohraniti za svojo izgubljeno kri prepotrebno šolstvo v rodnem slovaškem jeziku, istočasno pa je hotelo preprečiti madžarskim oblastvom možnost, da bi zaprla slovaške razrede, češ da so vsi slovaški učitelji pobegnili. Ker jim poslednja nakana ni uspela, so Madžari do novega leta kratkim potom izgnali iz okupiranih krajev že 1404 učitelje, tako da je ostalo na vsem okupiranem ozemlju zaenkrat le še 584 učiteljskih moči, od katerih se jih je pod terorjem prijavila kot polovica kot Madžare in je torej na slovaških šolah le še kakih 250 učiteljev — zavednih Slovakov.

Manjšine na Poljskem

Narodne manjšine brez šol in osnovnih državljskih pravic

Na Poljskem izhaja revija «Natio», ki se bavi z manjšinskimi vprašanji te slovanske republike. Z ozirom na to, da se revija tiska na Poljskem in da razpolaga z uradnimi statističnimi podatki, lahko smatramo, da so njene navedbe točne. Po teh podatkih se vidi, da je danes Poljska edina država v Evropi, v kateri dobra tretjina prebivalcev pripada narodnim manjšinam in to v skup-

nem številu blizu 13 in pol milijona. Zato je tembolj značilno, da je pri zadnji državni tragediji bratske Češkoslovaške tudi Poljska med prvimi skočila v hrbet svoji slovanski sosedu in sestri CSR in odtrgala od njenega državnega telesa Tešinsko Šlezijo, kjer prebiva komaj pičlih 80.000 Poljakov. Iz navedb revije «Natio» je dalje razvidno, da je versailska mirovna pogodba dodelila Poljski 137.000

Razgled po svetu

Program češke mladine

Mladinska organizacija enotne češke narodne stranke je objavila svoj program, ki se izreka za narodno skupnost, socialno pravičnost in krščansko moralno. Socialno-gospodarski del programa zahteva uvedbo splošne enoletne delovne dolžnosti pred nastopom vojaške službe. Nosilec socialne politike mora biti ves narod. Obstoječi delovni red se mora reorganizirati. Obvelja naj načelo privatne lastnine in iniciative, ki jo pa mora država nadzirati. Delavci in nameščenci so enotno in obvezno organizirani v strokovnih organizacijah po produkcijskih panogah. Strokovne organizacije imajo javnopravni značaj in so nepolitične. Socialno zavarovanje se preuredi po stanovitih. Delavstvo se mora deproletarizirati. Delavcu se morajo nuditi višji življenjski pogoji in možnost, da si pridobi osebno imovino. Mali in srednji obrati se morajo podpirati, da ne zapadejo velikim obratom. Na ta način bo mogoče ustaviti beg z dežele v mesta. Predmeti, ki jih uporabljajo množice, morajo biti tako ceneni, da so dostopni najširšim slojem. Trošarine na življenjske potrebščine morajo biti nizke. Zapuščinska davčna obremenitev naj se zviša, pri tem naj se pa izločijo kmetiška rodbinska posestva. Dobiček delniških družb mora biti omejen. Združništvo se mora depolitizirati in njegovo poslovanje skrajšati. Skrbeti se mora za javna dela. Vse zavarovalništvo naj se centralizira. Davčni sistem se mora poenostaviti in se naj pri tem posebno zaščiti male in srednje ljudi. V državni službi mora biti izvedena popolna odgovornost in odstraniti je vse protekcijske vplive. Država in narod morata organizirati sistematično skrb za češke rojake v tujini.

Italijanske zahteve

Komaj je likvidiran problem sudetskih Nemcev, na veliko narodno nesrečo Čehov, že se je pojavilo na evropskem obzorju novo, nič manj občutljivo vprašanje ureditve odušajev med Italijo in Francijo in vprašanje akcije za ustanovitev nove države Velike Ukrajine. Italija, katero podpira Nemčija, zahteva, da ji Francija odstopi pristanišče Džibuti in del ozemlja, po katerem teče železnica v Adis Abebo. Dalje zahteva Italija, da je soudeležena pri upravi francoske kolonije v Tuniziji in da ima popolnoma enak vpliv na sueški prekop kakor Anglija in Francija. So pa to italijanske minimalne zahteve, ki bi se še znatno povečale, če bi nastala tekom diplomatskega boja ugodnejša situacija. Francija je pripravljena pogajati se z Italijo, odločilo pa že v naprej odklanja odstop Džibutija in koncesije v Tuniziji. V zvezi s sporom med Italijo in Francijo je tudi potovanje francoskega ministrskega predsednika Daladierja na Korsiko, kjer ga je prebivalstvo demonstrativno pozdravljalo. Italija je namreč sprožila tudi vprašanje Kor-

zike. Sicer se z italijanske kakor s francoske strani zatrjuje, da se bodo sporna vprašanja mirno rešila. Za vsak slučaj se pa le obe državi močno oborožujeta doma kakor tudi v kolonijah. Zatrjuje se, da je bila prav zadnji čas zgrajena «Maginotova» utrdbena linija v francoskem Tunisu tik ob meji italijanskega Tripolisa.

— **Politični proces v Berlinu.** Začetkom januarja se bo pred sodiščem v Berlinu zagovarjala večja skupina političnih zarotnikov, katerih žrtve naj bi postali narodno-socialistični voditelji. Glavni obtoženec je publicist Nikisch.

— **Korumpirano francosko časopisje.** Francoski novinar Kerillis je objavil obtožbo, da so veliki francoski listi prejeli meseca septembra preko pol milijarde dinarjev podkupnine, da so sistematično ustvarjali protivojno razpoloženje javnosti. Izmed prizadetih in javno imenovanih listov ni še nihče ovrnil Kerillisove izjave.

— **Odpuščenje omoženih uradnic.** Vlada na Češkem je izdala uredbo, da se odpuste iz državne in javne službe brez pokojnine vse omožene uradnice. Starejši in manj sposobni uradniki bodo upokojeni, da se na ta način omogoči zaposlitev mlajših moči. Plače vsem nameščencem se bodo znatno znižale. Dvojno zaslužkarstvo je prepovedano. Kakor z javnimi nameščenci se bo postopalo tudi z zasebnimi nameščenci.

— **Oboroževanje.** Nemčija hoče zgraditi nove, velike bojne ladje in povečati število podmornic tako, da jih bo imela toliko kakor Anglija.

— **Osemurnik v Nemčiji** je le še formalno zakonito predpisan, v resnici je pa podaljšan delovni čas na deset ur dnevno, v nekaterih izjemnih primerih še celo višje. V Nemčiji primanjkuje delavcev zaradi ogromnih državnih naročil v zvezi z oboroževanjem. Od podaljšanja delovnega časa si obetajo pocenitev produkcije in večjo konkurenčno sposobnost z inozemstvom.

— **Iz katoliške cerkve** je zadnje mesece izstopilo na Dunaju preko 50.000 oseb.

— **Voditelj belgijskih socialistov** Emil Vandervelde je umrl v starosti 72 let.

— **Beguncev je na Češkem** okrog 220.000, ki so do usodnih dni bivali v sudetskih krajih in na ozemlju južne Slovaške.

— **V kitajsko vojsko** je vstopilo 50 višjih sovjetskih oficirjev kot vojaških instruktorjev.

kvadratnih kilometrov zemlje s 7 milijoni Ukrajincev, ki nimajo danes nobenih lastnih šol in pravic, temveč smejo zgolj plačevati izredno visoke javne dajatve. Skupno je bilo 2166 ukrajinskih šol spremenjenih v poljske šole, nad 500 pravoslavni cerkva pa je bilo zaprtih. Belorusi se ne nahajajo v nič boljšem položaju kakor Ukrajinci. Z versailsko pogodbo je dobila Poljska 2 milijona Belorusov, ki živijo na ozemlju, velikem 100 tisoč kvadratnih kilometrov. Tudi Belorusi so še danes brez vseh kul-

turnih, gospodarskih, socialnih in političnih pravic. Agrarna reforma jim je odvzela vse in si ne smejo danes niti kupiti pednja zemlje. Židov prebiva na Poljskem nad 2 milijona, Nemcev je na Poljskem nad 2 milijona, poleg njih pa tudi nad 1/2 mil. Litovcev, ki ne živijo v nič bolj rožnatem položaju od Ukrajincev in Belorusov. Narodne manjšine na Poljskem uživajo vse državljanske pravice zgolj na — papirju, državljanske dolžnosti in žrtve pa kar trojno na — lastni koži.

TEKOM TEDNA

Skrb za starost

Obvezno zakonito zavarovanje za primer onemoglosti in starosti je v pretežni večini držav skromno in ne nudi zadostnih sredstev za preživljanje. Moderna podjetja zaradi tega uvajajo iz lastnih sredstev prostovoljno višje, zboljšano zavarovanje. Pri ureditvi tega zavarovanja je imeti pred očmi naslednja načela: Višjega zavarovanja naj bo deležno vse delavstvo enega podjetja ali več sorodnih podjetij. Za višje zavarovanje naj prispevajo tudi delavci sami, čeprav z najskromnejšimi prispevki. Varovati je možnost prehoda od enega podjetja k drugemu, varovati je pravno pravico do višjega zavarovanja. Največ jamstev za dobro in koristno višje zavarovanje nudi prostovoljno višje zavarovanje pri državnem rentnem zavarovanju. Manj priljubljeno je zavarovanje pri obratnih pokojninskih blagajnah ali pri pokojninskih blagajnah večje skupine obratov. Tudi zavarovanje pri zasebnih zavarovalnicah delavcem ni simpatično. Nemški socialni uradi polagajo posebno pažnjo na to, da so tudi delavci manjših in srednjih obratov deležni višjega zavarovanja.

Tudi jugoslovansko starostno zavarovanje je zelo skromno. Zakonodajalec pa je omogočil prostovoljno višje zavarovanje in bi bilo prav, ako bi javna oblast s primerno pozornostjo pazila na to, kako zlasti večja podjetja praktično omogočajo za svoje delavstvo primerno višje zavarovanje. V prvi vrsti je vsa tekstilna industrija dolžna, da uvede v vseh obratih prostovoljno višje starostno in onemoglostno zavarovanje. Nova kolektivna pogodba naj to vprašanje brez izjeme za vsa tekstilna podjetja uredi.

== **Predlog državnega proračuna za 1939/40** je že izdelan, razen nekaterih postavk, ki jih še popravljajo in dopolnjujejo.

== **Kmečkih dolgov** je bilo vrnjenih Agrarni banki na področju Beograda 65, Ljubljane 22, Zagreba 17 in Sarajeva 8 milijonov dinarjev. Na področju Zagreba in Sarajeva so skupaj plačali komaj toliko, kolikor smo na področju Ljubljane.

== **Plačan dopust.** Vsi delavci tovarne «Peko» v Trzinu so dobili za božič teden dni plačanega dopusta.

== **Dodatno zavarovanje.** Ptujška občina je sklenila, da likvidira delavski fond, iz katerega so podpirali občinske delavce v primeru starosti in smrti. Fond je občina ukinila, ker je bilo zdaj izvedeno obvezno zavarovanje za primer smrti ali starosti. Mislimo, da bi občina navzlic temu morala vzdrževati svoj fond, ki naj bi bil za dodatno zavarovanje obveznemu zavarovanju, ki ni tako visoko, da bi lahko zadovoljilo delavstvo. Vsaj občine, kot izrazite socialne edinice, bi morale prednjačiti v tem pogledu.

== **400 rudarjev** je bilo odpuščenih zaradi pomanjkanja dela pri premogovniku Siverić pri Omišu.

== **Žrtev dela.** V tovarni nabojev v Kranju je eksplodiralo 2000 nabojev. Puškar Marijan Šmajdek je bil smrtno nevarno ranjen.

== **V Hutterjevi tovarni** v Mariboru je požar v stiskalnici napravil 100.000 dinarjev škode.

== **Kmetiška hranilnica** v Ljubljani izplačuje hranilne vloge do 2000 Din v celoti, do 5000 Din 25% in do 10.000 Din 10%.

== **Delavski dom** v Celju, ki ga gradi občina s sredstvi Borze dela, bo stal 2,8 milijona dinarjev.

== **Nemški tednik** «Deutsche Nachrichten» je pričel izhajati v Zagrebu. List je glasilo zedinjene nemške skupine v naši državi.

== **Beograjski mestni proračun** znaša 355 milijonov dinarjev.

== **Obrnilo se je.** Okrog 20. decembra so vsi listi objavili, da je glavni odbor borbaške stranke sklenil, da je izključil iz stranke dose-danega voditelja Svetoslava Hodžero in izvolil za novega predsednika stranke dr. Živana Lukića. Novo vodstvo stranke pa ni dolgo trajalo. Dne 29. decembra se je zopet sestal glavni odbor stranke, ki je pa izrekel zaupnico Svetislavu Hodžeri in izključil iz stranke dr. Lukića.

== **Požar je uničil velik del** starodavnega gradu v Negovi pri Gor-nji Radgoni.

== **Na svetovni razstavi** v New Yorku bo zastopana tudi Slovenija s slikami naših pokrajin in z izdelki domače obrti.

== **Bivši minister dr. Marković** je umrl v Beogradu. Bil je od leta 1930. dalje podpredsednik Trboveljske premogokopne družbe.

== **Italijanski zunanj minister** grof Ciano bo sredi januarja obiskal Beograd.

== **Nesreča.** V Ehrlichovi tekstilni tovarni v Mariboru je tkalskega mojstra Josipa Ziedlerja zgrabila transmisija in mu popolnoma zmečkala roko.

== **Mizarski pomočniki** štrajkajo v Dubrovniku in zahtevajo kolektivno pogodbo.

== **Obrtniški dom** zgradi obrtno društvo v Mariboru.

== **V dalmatinskih pristaniščih** se bo letos veliko gradilo. V Splitu se zgradi novo pristanišče za 24 milijonov. Za pristaniška dela v šibeniškem pristanišču za 10 milijonov, v Pločah za 20 milijonov in v Dubrovniku za 7 milijonov dinarjev.

== **Iz ptujškega davčnega urada** so v Silvestrovi noči odnesli vlomilci za 320.000 dinarjev kolkov.

== **Semenskega krompirja** so v Dalmacijo uvozili iz Nizozemskega 20 vagonov, kakor bi domačega ne imeli.

Gospodinske pomočnice

Božičnica gospodinskih pomočnic se je vršila v nedeljo 1. januarja v mali dvorani Delavske zbornice, katero je pripravila njihova predsednica gospa Petričeva.

Ob polnoštevilni dueleži gospodinskih pomočnic se je prireditve vršila v najboljšem razpoloženju in se je med drugim peštrim sporedom obravnavalo tudi aktualno vprašanje gospodinske pomočnice z zaključkom, da v to organizacijo pritegnejo čim več svojih znank in zberejo za njeno povzdigo čim več sredstev. Zakaj čas sestankov gospodinskih pomočnic ni namenjen samo za zabavo, temveč je namenjen potrebnemu nadaljnjemu izobraževanju, organiziranemu izboljševanju položaja gospodinskih pomočnic in pridobivanju novih pravic.

Po strokovni razpravi so prisotne sedle k mizam in se vse upajoče udeležile tombole za številne lepe in koristne dobrote. Za vsako je bilo nekaj in so se po končani prireditvi res zadovoljne vračale na svoje domove.

Mezdna gibanja

Kaj so dosegle strokovne organizacije v letu 1938 za zboljšanje delovnih pogojev

Delavska zbornica je priobčila pregled mezdnih gibanj v letu 1938. Ministrska in banska uredba o minimalnih mezdah je v mnogih primerih omogočila oblastno intervencijo za ugodni zaključek mezd-nih zahtev delavstva. Občuten porast draginje je pa seveda najbolj vplival da je bilo v preteklem letu nekoliko večje število mezdnih pokretov.

Število sklenjenih pogodb.

Sklenjeni sta bili 102 pogodbi za 49.663 delavcev. Od vseh delavcev v prizadetih industrijah je deležno kolektivnih pogodb 43 % delavcev, in sicer:

Industrija	štev. pogodb	velja za	pogodbe ima %
rudarstvo	6	7.567	88
kamenje in zemlja	14	2.938	50
kovin. in stroj.	17	6.800	53
prevozna sredstva	1	51	11
kemična	6	852	35,5
tekstilna	2	13.858	80
papirna	4	1.327	65
koža in guma	7	1.881	33
gozdna in žag.	10	960	12
predelava lesa	13	1.452	32,5
živila in pijače	7	464	17
oblačilna	7	671	12,5
gradnje	4	9.912	85
grafična	3	744	58
higiena	1	186	9

Kjer ni bilo mogoče skleniti kolektivne pogodbe, se je skušalo z dodatnimi dogovori regulirati posamezne akordne postavke ali celo malenkostno zvišati mezde.

K posameznim strokam bi bilo pripomniti:

Tekstilna industrija

V teku je akcija za definitivno ureditev delovnih razmer v tekstilni stroki s tem, da se obstoječa kolektivna pogodba temeljito dopolni. V prvi vrsti se bo skušalo doseči:

1. Zvišanje vseh postavk za 15 %;
2. ureditev delovnih pogojev strojnikov in kurjačev;
3. dopolnitev pogodbe z vsemi tarifnimi postavkami za nove stroje, vrste blaga in obrate;
4. odstranitev nejasnosti iz sedanje pogodbe ter določitev postopka za reševanje sporov;
5. obvezno veljavnost pogodbe za vsa tekstilna podjetja v banovini.

Papirna industrija

Spričo slabe zaposlenosti v papirni industriji je prišel velik del delavstva (zlasti Vevče, Medvode, Gorice) v izredno težak položaj. Na iniciativo Delavske zbornice se je vršila pri banski upravi anketa, ki se je bavila z vprašanjem, kako pomagati prizadetim delavcem. Sprejeti so bili sklepi, da bo podjetje tudi v bodoče nadoknadilo izgubo na zaslužku po dosedanjih normah, banska uprava pa bo podprla zahteve podjetja po večji carinski zaščiti in poostreni kontroli nad uvozom papirja. Tozadevno je Delavska zbornica izvršila tudi intervencije pri odločujočih mestih v Beogradu ter dobila zagotovilo, da se bo izvajala ostrejša kontrola nad uvozom papirja.

Gozdna industrija in žage

V tej industriji so delovni pogoji najmanj urejeni ter se le izjemno

izvajajo določbe socialne zakonodaje.

V več primerih so organizacije dosegle izvajanje minimalnih mezd, ponekod so dosegle na račun porasta draginje tudi zvišanje mezd za Din 0.10 do 0.50 na uro. Kolektivno pogodbo pa se bo posrečilo skleniti le v enem primeru: za kamniško korporacijo v Kamniku, kjer so se mezde zvišale za Din 0.10 do 0.40 na uro ter so sedanje mezde med Din 2.10 in Din 4.55.

Delavska zbornica pripravlja obsežno študijo o položaju šumsko-zagarskega delavstva v Sloveniji za državno anketo, ki se bo vršila prihodnje leto z nalogo, tudi gozdnemu delavstvu zagaranirati uživanje vseh dobrin socialne zakonodaje.

Mizarska obrt in industrija

Skupno s prizadetimi organizacijami je začela Delavska zbornica akcijo, da doseže osnovno kolektivno pogodbo za vso mizarsko obrt in industrijo v dravski banovini. Dosegla je sklicanje ankete na kr. banski upravi, kateri je predložila obširno poročilo. Zaradi odpora delodajalskih združenj ni prišlo do sklenitve pogodbe ter se bo akcija za sklenitev okvirne pogodbe nadaljevala tudi v letu 1939.

Industrija žvil in pijač

V živilski industriji in obrti v letu 1938. ni bilo večjih mezdnih gibanj ter so razmere zlasti v malih obratih (gostilničarska in pekarska obrt) popolnoma neurejene. Za gostilniške obrate do danes še niso predpisane minimalne mezde, v večini podjetij se ne izvaja predpisani delovni čas in tudi ne socialna zakonodaja. V letu 1938. je ostalo — izvzemši uvedbo procentnega sistema v velikih obratih v turističnih krajih in deloma v mestih — vse pri starem.

Ostale važnejše akcije

Tarifni odsek Delavske zbornice je pokrenil še naslednje akcije:

1. Za zvišanje z banovo odredbo predpisanih minimalnih mezd za dravsko banovino;
2. za uvedbo uradne kontrole nad izvajanjem banove odredbe o minimalnih mezdah;
3. za predpis minimalnih odškodnin za vajece;
4. za preprečenje poslabšanja določb obrtnega zakona;
5. za registracijo strokovne izobrazbe pri priučenih delavcih in pomočnikih brez učnih spričeval v novih delavskih knjižicah;
6. za uvedbo uradnih dni Delavske zbornice v srezih, kjer še niso razvite strokovne organizacije.

Vsem podružnicam NSZ

Izvrševalni odbor NSZ naproša vse podružnice, da bi svoje redne letne občne zbornice izvršile v teku meseca januarja ali februarja, najkasneje pa v mesecu marcu 1939. I. o. pa apelira in prosi vse podružnice, da nam te svoje redne letne občne zbornice javijo že takoj v mesecu januarju, da bo I. o. mogel poslati na te občne zbornice delegata. Zato prosimo, da nam nemudoma sporočite, kdaj nameravate imeti vaš redni letni občni zbor.

Iz naših delavskih krajev Na vprašanje - odgovor

Medvode

Podružnica NSZ v Medvodah ponovno vabi na svojo božičnico, ki jo priredi dne 8. januarja 1939 ob pol štirih popoldne v Sokolskem domu. Vse tovariše pa prosimo, da privedejo s seboj tudi malčke, za katere je prav za prav ta božičnica tudi namenjena.

Odber podružnice NSZ pa ponovno opozarja vse tovariše, da se bo vršil v nedeljo dne 8. januarja 1939 ob dveh popoldne v Sokolskem domu redni letni občni zbor podružnice in upamo, da ne bo nikogar, ki bi se tega rednega letnega občnega zbora ne udeležil.

Zagorje

Podružnica NSZ v Zagorju priredi v nedeljo dne 8. januarja 1939 družabni večer v gostilni g. Martina Polca v Toplicah. Za zabavo bo skrbela pristna domača godba. Vse tovariše in tovarišice kakor tudi prijatelje vabi podružnica na to svojo prireditev.

Jesenice

Razglas nedeljske zdravniške službe. Za mesec januar 1939 je predpisan naslednji vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in praznikih, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče, in sicer: 6. januarja g. dr. Čeh Milan, 8. januarja g. dr. Tancar Avguštin, 15. januarja g. dr. Keržan Bartol, 22. januarja g. dr. Čeh Milan, 29. januarja g. dr. Tancar Avguštin.

Celje

Vabimo na sestanek delavstva West nove tovarne, ki ga sklicuje Narodna strokovna zveza za nedeljo dne 8. januarja 1939 ob devetih popoldne v Sokolskem domu v Gaberjah - Celje.

Na tem sestanku se bo razpravljalo o splošnem položaju delavstva West nove tovarne in o osnutku kolektivne pogodbe, ki jo bomo potem, kakor smo se dogovorili, izročili podjetju. Prav zaradi sestave, odnosno osnutka kolektivne pogodbe in drugih aktualnih delavskih vprašanj je Vaše sodelovanje neobhodno potrebno in upamo, da se sestanka prav gotovo udeležite.

Tu bo šlo za važna vprašanja, pri katerih morate sodelovati tudi Vi in upamo, da se boste tega važnega zborovanja prav gotovo udeležili. V kolikor je zaveden posamezni delavec, v toliko se bo Vaš položaj izboljšal.

Mežica

Dne 18. decembra in na Sv. Tri kralje je prosvetni odsek podružnice NSZ uprizoril veseligrro «Slaba vest». Občinstvo je zasedlo veliko dvorano do zadnjega kotička. Zanimanje za veseligrro je bilo tem večje, ker je bila to prva prireditev prosvetnega odseka podružnice NSZ v Mežici. Veseligrro, ki so jo mladi igralci — novinci igrali, je prikrotil našim razmeram mladi talentirani režiser Lipuš Drago. S to igro je skušal na šaljiv in obenem na resen način pokazati življenje naše koroške vasi, kar se mu je popolnoma posrečilo. — Gospodar Nagode (Mlinškov Štefe) je svojo slabo vest podal dovršeno in prepričevalno. Posebno dober lik je predstavljal Ufirjev Maks v vlogi farizejskega čizmarja. Ovnik Ivan pa se je v vlogi hlapca Štefana posebno razvnel v drugem dejanju, ko se je po dolgih letih sestal z Liziko s Potoka (Kuharjeva Milica), ki je s svojo igro pokazala igralsko sposobnost. Tipično pa so podali svoje vloge Vinklerjeva Katica v vlogi Režike, Kopov Ernest kot pijani voznik Ožbe ter Logarjev Lipš v vlogi kmeta Robasa. Precej smeha so vzbudili Mlinarjeva Urša kot

gospodinja Lenka s sinovoma Nacetom (Uletov Tine) in Anžetom (Kastnikov Kristl). Režiser Lipuš je pokazal s to igro svoje velike igralske sposobnosti. Vidi se, da se je popolnoma posvetil dramskemu odseku mežiške podružnice ter gre njemu prva zahvala za lepo uspelo veseligrro. — Želimo, da bi režiser Lipuš tudi v bodoče bil voljan trudapolnega dela in nam čimprej pripravil s svojimi igralci novo igro. — Po končani igri se je vršil lepo uspeli družabni večer, ki je potekel v največjem tovarištvu, veselju in domači pesmi.

Maribor

Članski sestanek, ki je obvezen za vse članstvo mariborske podružnice, bo v nedeljo 15. januarja ob pol desetih popoldne v predavalnici NSZ, Sodna ul. za 9/III. Na sestanku bodo poročali tov. Žmavec, Bajt in Kravos. Vse članice in vsi člani naj se sestanka gotovo in točno udeležijo.

Tamburaški zbor podružnice NSZ v Mariboru uvede v teku tega meseca mešani zbor tamburašev. Članice in člani, ki imajo veselje do tamburanja, naj se prijavijo tajniku tov. Kravosu. Ker je število tamburašev omejeno, pohitite s prijavo.

Dramatični odsek NSZ v Mariboru prične s svojim delom prihodnji teden. Vsi že prijavljeni člani in taki, ki še niso prijavljeni, pa imajo veselje do dramatike, naj pridejo v sredo 11. t. m. ob 18. uri v tajništvo zaradi razdelitev vlog za prvo igro.

Tone Š. — Maribor. V špecerijski trgovini sem zaposlen kot vajenec. Učno dobo končam maja 1939. Imam prosto hrano in stanovanje, poleg tega pa še 200 din mesečno. Gospodar pravi, da bom moral plačevati uslužb. davek. Ali je upravičen odtegovati od moje plače davek? — Plače imate 200 din mesečno. Po pravilniku se ocenjuje popolna oskrba za vajenca po 125 din na mesec. Torej imate za ocenitev davka 525 din mesečnih prejemkov. Ker Vaši dohodki ne dosegajo eksistenčnega minimuma 400 Din, ste prosti uslužbenskega davka. Pojasnite to delodajalcu ter ugovarjajte vsakemu odtegljaju.

Matija O. — Dolenja vas. Delam na žagi in imam po 3,50 din na uro. Dnevno delam po 10 ur in 6 dni na teden. Koliko mi sme delodajalec odtegniti za socialno zavarovanje? — Na teden zaslužite torej 210 dinarjev. Zavarovanj morate biti v III. meznem razredu. Delodajalec Vam sme na račun socialnega zavarovanja odtegniti za teden 3,46 dinarja.

«Delavec» — Hrušica. Bolujem za težko žledčno boleznijo že dvajset tednov. Zelo malo je upanja, da kmalu ozdravim in da bi bil za delo sposoben. Pri OUZD imam pravico do podpor 26 tednov. Ali lahko dosežem podaljšanje podperne dobe? — Ker ste težko bolni, lahko dosežete podaljšanje podperne dobe do 52 tednov. Po goj je: da ste imeli vsaj 3-mesečno

članstvo OUZD pred dnem, ko ste zboleli, ali pa 6-mesečno članstvo v zadnjem letu pred oboletostjo, ali 12-mesečno članstvo v zadnjih dveh letih pred oboletostjo. Poled enega izmed navedenih pogojev pa morate dokazati, da ste bili tekom zadnjih 5 let pred obolenjem vsaj 3 leta aktiven član OUZD.

Franc K. — Bled. Stalno sem zaposlen kot delavec samo za čas sezone. Ali je zakonita dolžnost, da sem zavarovan tudi za slučaj onemoglosti in starosti? — Po zakonu o starostnem zavarovanju so sezonski delavci zavezani zavarovanju za onemoglost, starost in smrt. V času, ko niste zaposleni, lahko prostovoljno nadaljujete zavarovanje za starost, onemoglost in smrt. Le na ta način lahko dosežete rento, ko nastopi Vaš zavarovalni slučaj.

Tine O. — Kranj. Koliko imam še časa, da napram delodajalcu uveljavim svojo terjatev na neizplačani mezdi? — Terjatve iz službenega razmerja, mezda, odškodnina itd. zastarajo po določilih državlanskega zakona v treh letih, ko so zapadle v plačilo.

Franc O. — Štore. Stanovanje sem najel proti mesečni najemnini in odpovedi. Sedaj me sili gospodar, da izpraznim stanovanje tekom treh tednov, ker se v stanovanje vseli njegov sin. Ali ima pravico, kaj takega zahtevati? — Ne, nima pravice. Držati se mora enomesečnega odpovednega roka. Če se zlepa ne pobotata, zahtevajte sodno odpoved.

Karel Nový:

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Hotela je že oditi, ko je privozil k robu hodnika avtomobil in iz njega je stopil Gruss. Zdelo se ji je, da jo je moral videti, v tistem trenutku je bila sama na hodniku, toda on je skoro skokoma odhitel mimo nje v hišo. Avtomobila ni več vozil sam, imel je šoferja, ki je takoj odpeljal naprej. Ali se ni motila? Ali se ni ustavil Grussov pogled na njenem obrazu? Ustavil se je, ni se motila.

Ob spominu na preteklost jo je postalo sram. Prijelo jo je, da bi šla za njim v njegovo rezidenco, kjer se po tleh valjajo preproge in da bi mu tam zabrusila sramotilne besede, da bi mu naravnost povedala, da jo je takrat poznal, ko je bila mlada in je on potreboval njo!

Kako si je predstavljala to svidenje! Podal ji bo roko, se vljudo nasmehnil, mogoče jo bo pobožal po licu in ona mu bo izlila svoje srce. Saj ji je bil tako dolgo prijatelj, saj sta se ljubila!

Zeblo jo je, ustnice je imela pod plastjo rdečila najbrž vijoličaste in modre.

Morala bi popiti gorko pijačo, da bi se pokrepčala. Zavila je v buffet in si naročila čaj s konjakom. Slonela je nad kozarcem in zdelo se ji je, da je nekoč imela krila, nekoč pred davnim, davnim časom; da je letala kakor ptič, zdaj pa se plazi po zemlji kakor pohojen deževnik.

«Marija?»

Tako so jo klicali v delavnici, kjer se je učila. Začudena se je ozrla.

«Sem si takoj mislila! Saj to si ti! Kaj je s teboj, dekle? Nisem te že videla sto let!»

«Mackova... Vlasta Mackova?»

«Ti me tudi še poznaš! No, saj sva se skupaj učili. Kaj pa delaš, dušica zlata?»

«Kaj naj ti rečem? Delam, no. Namreč, začnjam delati, Sramoto, Vlastica.»

«H-ha!» se je zasmejala rjavolasa Mackova. »Jaz tudi že. Leto dni. Celo leto, Marija, je zdajci vzdihnila in se nehala smejati z narejenim smehom. Ko je sedla Magdaleni nasproti, je zavel od nje duh po vijolicah. Pod očmi je bila zamazana

z rdečilom. Iz torbice je vzela cigareto in si jo prižgala.

Zasmejala se je vnovič:

«Kje», je vprašala, «kje delaš to sramoto, da te še nisem videla?»

«Začela bom», je rekla Magdalena, «pri moji veri, da. Do grla sem sita vsega!»

«Beži, beži to samo praviš. Nikar ne začnčaj, dete. Če ti ni sile, ne začnčaj, daj si mir. Niti ne misli na to.»

Magdalena je gledala na dno praznega kozarca. Kakor bi se iz njega zaman trudila zlesti ranjena žuželka, pohojen črvček, neznatno, majčkeno življenje.

«Lahko bi ti pripovedovala, dekle», je povzela Mackovka. «Konkurenca je huda. Povsod je težko.»

«Kaj dela tvoj mož?» jo je vprašala Magdalena. «Že davno ne vem nič. Otroke imam pri stari materi na deželi. In mož, saj veš, ko ni bilo za služko! Nemara je tudi pri starših, imajo nekakšno gospodarstvo. Dala sva se ločiti. Če ni dela, postane tudi ljubezen grenka in vse vezi razpadajo. Kajne, kakšne smo bile včasih! Dostikrat se spominim, Marija, in takrat tulim. Pa kaj pomaga! Čakaj, naročiva si kaj. Si lačna? Kaj bi rada, golaž? Nič se ne sramuj! Vem, kaj je glad. Nočeš? Prav, bova pa gro, ne, punč! Rada pijem punč.»

Sreballi sta. Mackova je kadila cigareto za cigareto, venomer govorila, se smejala in takoj nato imela solze pod vekami.

«Ne veš nič o Gladovi?»

«Še se drži», je povedala Magdalena. Sladkost alkohola ji je začela lesti v mozgane.

«Še se drži», je ponovila za njo Mackova. «Jaz pa pravim, da moramo vse tja. Nekdo prej, nekdo pozneje. Jaz prej in mogoče še zdaleka nisem bila prva. Ali se spominjaš Cilke? Ta je vzela vratarja v nočnem plesnem zabavišču. Nedaleč oddod. Bila je tam in ga spravila na to mesto, razumeš, je zaman dopovedovala Mackova. «Postala je lahko živka, imela je razmerje z lastnikom in tako je priskrbela službo svojemu ljubčku. Potem pa jo je moral vzeti, ni mu dala prej miru in zdaj se ji prav dobro godi, visoka gospa je. Če hočeš, te zvečer vpeljem tja.»

(Dalje prihodnjič.)